

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น"นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้ เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางปรับปรุงแบบเรียน ตลอดจนปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้แบบเรียนของครูและนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินงาน ผู้วิจัยดำเนินงานโดยเสนอความคิดเห็น 2 ประการคือ ศึกษาข้อเท็จจริงจากแบบเรียน และเสนอผลในรูปของการบรรยายประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนผู้ใช้แบบเรียนโดยใช้แบบสอบถาม แบบสอบถามครูและนักเรียนมีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ แบบตอบเสรี และแบบประเมินค่า กำหนดโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย 15 โรงเรียน ตัวอย่างประชากรคือครูที่กำลังทำการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 1 - 3) จำนวน 12 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 270 คน จากโรงเรียนที่กำหนดไว้ คำตอบที่ได้คืนจากนักเรียนจำนวน 267 คน คำตอบที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวนทั้งสิ้น 309 ชุด ผู้วิจัยได้แจกแจงความถี่ของคำตอบหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของน้ำหนักคำตอบ แล้วจึงเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปการวางและอธิบายประกอบ

ผลการวิจัยจากแบบสอบถามครูและนักเรียนสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครูผู้สอนและการใช้แบบเรียน

ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 42 คน เป็นครูชาย 25 คน และครูหญิง 17 คน มีวุฒิปริญญา 18 คนและประกาศนียบัตร 24 คน มีประสบการณ์ในการสอนเฉลี่ย 9.76 ปี มีประสบการณ์ในการสอนเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ไทยเฉลี่ย 5.10 ปี เป็นครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 14 คน สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 คน สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11 คน สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และปีที่ 3 จำนวน 3 คน และเป็นครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 2 คน ครูที่

ตอบแบบสอบถามทั้ง 42 คนใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของกรมวิชาการเป็นหลักในการสอนทั้งสิ้น และใช้แบบเรียนเล่มต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้ในโรงเรียนได้ประกอบการสอน หนังสือที่ครูส่วนใหญ่ใช้ประกอบการสอนเป็นแบบเรียนของ คร. ประสาทหลักศิลา และหนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลสำคัญ

ครูที่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการนั้นจะใช้แบบเรียนเล่มเดิมซ้ำกันทุกปีการศึกษา เพราะครูมีสิทธิในการเลือกแบบเรียนเองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นครูเห็นว่าแบบเรียนของกรมวิชาการมีความต่อเนื่องกับแบบเรียนชั้นก่อน ๆ และให้พื้นฐานความรู้มากพอที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาชั้นสูงต่อไป ครูมีวิธีใช้แบบเรียนคล้าย ๆ กันคือจะทำบันทึกการสอนทุกครั้ง โดยชี้เฉพาะหัวข้อเรื่องในแบบเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสืออื่นประกอบ และในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ครูส่วนใหญ่สามารถสอนเนื้อหาในแบบเรียนได้จบครบถ้วนทุกเรื่อง

โดยเฉลี่ยแล้วครูใช้แบบเรียนในการสอนทุกชั่วโมง ลักษณะการสอนโดยใช้แบบเรียนคือครูอธิบายประกอบการซักถามเนื้อหาในแบบเรียน ครูส่วนใหญ่เคยศึกษาวิธีใช้แบบเรียนมาก่อนแต่ศึกษาไม่มากนักแต่ครูก็สามารถใช้แบบเรียนได้ดีพอสมควร และถ้าเกิดปัญหาในการใช้แบบเรียนครูสามารถแก้ปัญหาได้เป็นบางครั้งและส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครูที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยด้วยกัน

2. ความเห็นของครูเกี่ยวกับคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม และลักษณะของแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

โดยเฉลี่ยแล้วครูทุกคนที่ใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของกรมวิชาการมีความเห็นว่า คุณภาพในการจัดทำรูปเล่มและลักษณะของแบบเรียนอยู่ในระดับควรแก้ไข บางเกณฑ์ไม่มีในแบบเรียนคือแบบเรียนไม่มีการระบุประเภทและคุณวุฒิของผู้แต่ง ไม่มีอภิธานศัพท์ ไม่มีภาคผนวก ครรชนี เจริญรอด และบรรณานุกรม แต่มีข้อคืออยู่บ้างคือมีการเว้นช่องว่างตอนบน ตอนล่าง ก้านข้างตลอดจนช่องไฟของหนังสือแต่ละหน้าเรียบร้อย ตัวอักษรถูกต้องชัดเจนและมีขนาดเหมาะสมกับสายตาของนักเรียน

3. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1 ความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักสูตร ครูที่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า แบบเรียนมีเนื้อหาวิชาและการเรียงลำดับหัวข้อตรงตามหลักสูตร เนื้อเรื่องมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยพอสมควร แต่

หลักสูตรมีเนื้อหาวิชาไม่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน และไม่สัมพันธ์กับคะแนนของวิชานี้ ในด้านคุณภาพของแบบเรียนโดยทั่วไปนั้น ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแบบเรียนของกรมวิชาการมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้และมีราคาเหมาะสม ในด้านที่เกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาวิชาในแบบเรียนนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่ายังมีเนื้อหาบางตอนมีค่าน้อย การอธิบายเนื้อหาบางบทยังคลุมเครือ คำศัพท์ที่ใช้บางคำยากเกินไปและไปมีคำอธิบายศัพท์ ส่วนลักษณะนิสัยและทัศนคติที่เนื้อหาในแบบเรียนช่วยเสริมสร้างให้แก่แก่นักเรียนนั้นครูให้ความเห็นว่า ช่วยให้นักเรียนมีความรักชาติอย่างมีเหตุผล และช่วยให้นักเรียนรู้จักการสังเกต รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

3.2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและหลักจิตวิทยา โดยเฉลี่ยแล้วครูมีความเห็นว่าความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและหลักจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ควรแก้ไขคือ ครูมีเนื้อหาที่กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนรู้จัก ครูมีการปรับปรุงและเสนอความรู้ หลักฐานที่ค้นพบและข้อเท็จจริงใหม่ ๆ มาแทรกไว้ในบทเรียนเสมอ ครูมีการเสนอเนื้อหาที่ช่วยแนะวิธีและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดที่ถูกต้องและรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้เนื้อหาครูมีคำอธิบายที่ชัดเจนไม่คลุมเครือและควรถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ สิ่งที่แบบเรียนยังบกพร่องอยู่คือแบบเรียนไม่มีบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ และแบบฝึกหัดท้ายบทอยู่เลย

3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของเนื้อหา สาระทางด้านความรู้ สาระทางด้านสติปัญญา และความถูกต้องของเนื้อหาวิชานั้น โดยเฉลี่ยแล้วครูมีความเห็นว่าเนื้อหาของแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของกรมวิชาการในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 ชั้น (มศ.1 - 3) แต่ละบทมีความยากง่ายของเนื้อหาอยู่ในระดับที่เหมาะสม สาระด้านความรู้ อยู่ในระดับพอใช้ สาระทางด้านสติปัญญาและความถูกต้องของเนื้อหาอยู่ในระดับพอใช้เช่นกัน

4. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน และ ลักษณะของแบบเรียนที่ใช้เป็นหลักในการเรียน นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 267 คน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 90 คน เป็นนักเรียนชาย 51 คน เป็นนักเรียนหญิง 39 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 88 คน เป็นนักเรียนชาย 47 คน นักเรียนหญิง 41 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 89 คน เป็นนักเรียนชาย 51 คน นักเรียนหญิง 38 คน นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามทุกคน

ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการเป็นหลักในการเรียนทั้งสิ้น และนักเรียนมีความพอใจในแบบเรียนที่ใช้อย่างสมควร นักเรียนจะอ่านแบบเรียนมาล่วงหน้าก่อนถึงชั่วโมงเรียนวิชานี้เป็นบางครั้ง และนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบเรียนมีความเหมาะสมเพราะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทางวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา มากที่สุด แต่ก็ยังมีบางอย่างที่ยังไม่เหมาะสมคือ นักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น (ม.ศ.1 - 3) มีความเห็นตรงกันว่าเนื้อหาในแบบเรียนยังไม่เหมาะสมเพราะเนื้อหามองค่อนข้างเกินไปทำให้เข้าใจยาก ผู้เรียบเรียงควรเพิ่มเติมรายละเอียด นอกจากนั้นนักเรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาบางตอนได้ต้องให้ครูอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมจึงจะเข้าใจได้ดีขึ้น และให้ความเห็นว่าแบบเรียนของกรมวิชาการที่นักเรียนใช้เป็นหลักในการเรียนนั้นควรมีบทสรุปและแบบฝึกหัดท้ายบท การอ่านแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเห็นตรงกันว่า นักเรียนประสบปัญหาในการอ่านแบบเรียนบ้างพอสมควร เพราะเนื้อเรื่องบางตอนค่อนข้างยาว การอธิบายบางครั้งวกวน และคำศัพท์บางคำยากอ่านแล้วไม่เข้าใจ วิธีเรียนของนักเรียนที่จะได้ผลดีที่สุดคือจะต้องใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา

ในก้านคุณภาพของแบบเรียนนั้น นักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น (ม.ศ.1 - 3) มีความเห็นตรงกันว่าแบบเรียนที่นักเรียนใช้เป็นหลักในการเรียนมีคุณภาพพอใช้ ราคาเหมาะสมและนักเรียนต้องการให้วิชาประวัติศาสตร์ไทย และวิชาประวัติศาสตร์ต่างประเทศรวมอยู่ในหนังสือแบบเรียนเล่มเดียวกัน ส่วนก้านที่เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ชอบวิชานี้โดยให้เหตุผลว่าเพราะก่อให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวาง นักเรียนที่ไม่ชอบวิชานี้ให้เหตุผลว่าเพราะวิชานี้เป็นวิชาที่เข้าใจยากต้องจำแต่ชื่อและเหตุการณ์ต่าง ๆ มากๆ ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากแบบเรียนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าแบบเรียนนี้มีประโยชน์เพราะเนื้อหาในแบบเรียนช่วยให้เกิดความรักชาติบ้านเมือง รักและเคารพบรรพบุรุษของไทยมากขึ้น แต่ก็มีส่วนที่ไม่ให้ประโยชน์คือ แบบเรียนยังขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม เพราะไม่ระบุหนังสืออ่านประกอบและบรรณานุกรม

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในก้าน

5.1 ความคิดเห็นด้านคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม และลักษณะของแบบเรียนที่นักเรียนใช้เป็นหลักในการเรียน โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีความเห็น

เกี่ยวกับคุณภาพในการจัดทำรูปเล่มและลักษณะของแบบเรียนที่นักเรียนใช้เป็นหลักนั้นสอดคล้องกันว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และข้อดีของแบบเรียนเล่มที่ใช้คือ การเว้นช่องว่างทั้งตอนบน ตอนล่าง ด้านข้างตลอดจนช่องไฟของหนังสือแต่ละหน้าเป็นระเบียบและสวยงาม มีการจัดลำดับย่อหน้า และการเรียงลำดับหน้าเหมาะสม การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การสะกดคำ และการใช้การันต์ถูกต้อง คำอธิบายชัดเจนถูกต้องและมีขนาดที่เหมาะสมกับสายตาของนักเรียน แต่แบบเรียนที่ใช้ยังมีข้อควรแก้ไขบ้างคือ ภาพประกอบมีจำนวนน้อยเกินไป และมีสีขาวดำไม่สวยงามและไม่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน และบางเกณฑ์ไม่มีในแบบเรียนคือ แบบเรียนไม่ระบุประสบการณ์ของผู้เรียบเรียง ไม่มีอภิธานศัพท์ ภาคผนวก วรรณคดี เชิงอรรถ และบรรณานุกรม

5.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและหลักจิตวิทยา โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้ความเห็นตรงกันว่า ความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและหลักจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นนักเรียนแต่ละระดับชั้นยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีความเห็นว่าแบบเรียนมีข้อดีอยู่บ้างคือ เนื้อหาส่งเสริมค่านิยม ทักษะทางสังคม และทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคล สังคม และชาติบ้านเมือง ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 3 โดยเฉลี่ยแล้วให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า หนังสือแบบเรียนที่ใช้เป็นหลักนั้นมีบางเกณฑ์ที่อยู่ในระดับที่ควรแก้ไข คือควรมีการปรับปรุงและเสนอแนะความรู้ หลักฐานที่ค้นพบ และข้อเท็จจริงใหม่ ๆ มาแทรกไว้ในบทเรียนเสมอ และให้ความเห็นว่าแบบเรียนนั้นไม่มีเกณฑ์ใดที่อยู่ในระดับดี นอกจากนั้นนักเรียนทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้ความคิดเห็นว่าแบบเรียนยังขาดบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ และแบบฝึกหัด ซึ่งผู้เรียบเรียงควรเพิ่มเติมด้วย

5.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของเนื้อหา สารค่าความรู้ สาระทางค่านิยม และความถูกต้องของเนื้อหา โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาของแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยแต่ละบทมีความยากง่ายอยู่ในระดับเหมาะสม เนื้อหาสาระทางค่านิยม สาระทางค่านิยม และความถูกต้องของเนื้อหาอยู่ในระดับพอใช้

ข้อเสนอแนะของครูและนักเรียนผู้ใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของกรมวิชาการ มีความเห็นคล้ายคลึงกันมาก ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและนำข้อเสนอแนะของครูและของนักเรียนรวมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ

1. คุณภาพการจัดทำรูปเล่ม และ ลักษณะของแบบเรียน

1.1 รูปภาพหน้าปกไม่สวยงาม ไม่มีศิลปะ ไม่น่าสนใจ ควรมีการปรับปรุงการออกแบบปกของแบบเรียนให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียนในวัยนี้

1.2 รูปเล่มมีความพอเหมาะแก่การใช้แต่การเย็บเล่มไม่แข็งแรงหลุดง่าย จึงควรจัดทำรูปเล่มให้มีความแข็งแรง เพราะนักเรียนใช้เป็นประจำ

1.3 กระดาษภายในเล่มมีสีค่อนข้างเหลืองทำให้หนังสือขาดความน่าดู เก่งง่ายควรใช้กระดาษที่ละเอียดและขาวนวลแม้ว่าจะขึ้นราคาของแบบเรียนอีกเล็กน้อยก็จะทำให้หนังสือแบบเรียนมีความน่าดูน่าใช้มากขึ้น

1.4 การพิมพ์ยังมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง บางคำพิมพ์ตกไป และบางคำพิมพ์ผิด ควรมีการตรวจแก้ไขก่อนที่จะนำออกจำหน่าย

1.5 คำนำไม่ระบุสิ่งที่น่าสนใจแก่ผู้อ่าน และไม่มีประโยชน์สำหรับผู้ใ้ ผู้เรียบเรียงแบบเรียนควรเขียนคำนำเพื่อชักจูงให้นักเรียนเกิดความสนใจให้มากกว่านี้

1.6 สาระบางย่อควรแยกรายละเอียดให้มากขึ้น

1.7 ควรเพิ่มภาพประกอบให้มากขึ้นโดยเฉพาะแผนที่ นักเรียนเสนอแนะว่าควรมีแผนที่ประกอบทุกบทเรียน ส่วนครูต้องการให้มีภาพประกอบเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้นเพราะบางแห่งโรงเรียนอยู่ไกลเกินกว่าที่จะพานักเรียนไปทัศนศึกษาได้

1.8 ควรพิมพ์ภาพประกอบในแบบเรียนให้ชัดเจน และภาพประกอบควรมีภาพที่สวยงาม สดุดแทรกบ้าง

1.9 การบรรยายภาพประกอบควรอธิบายโดยเน้นให้เห็นความสำคัญของภาพนั้น

1.10 แบบเรียนควรมีอภิธานศัพท์ เชิงอรรถ และบรรณานุกรม หนังสืออุเทศสำหรับนักเรียนและครู เพื่อสะดวกในการใช้แบบเรียนและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2. ความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอน และหลักจิตวิทยา

- 2.1 เนื้อหาในแบบเรียนไม่น่าสนใจและล้าสมัยเกินไป เรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการทำสงคราม และเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ ไม่เข้ากับชีวิตที่เป็นจริงในปัจจุบันของนักเรียน เนื้อหาควรเชื่อมโยงถึงปัจจุบันให้มากเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้
- 2.2 เนื้อหาบางตอนรวบรัดเกินไป จบไม่สมบูรณ์ บางเรื่องไม่ต่อเนื่องกัน ชำกั้กับบทเรียนอื่น ๆ ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจและสับสน
- 2.3 เนื้อเรื่องบางตอนไม่เรียงตามลำดับเหตุการณ์ ควรมีการแก้ไขเรียบเรียงและปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 2.4 เนื้อหาควรมีรายละเอียดคิให้มาก ๆ เพราะครูและนักเรียนที่อยู่จังหวัดไกล ๆ ขาดแหล่งค้นคว้า
- 2.5 แบบเรียนควรปรับปรุงเนื้อหาสาระที่ตรงกัน เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เนื้อหาขัดแย้งกัน ทำให้นักเรียนไม่ทราบว่าเล่มใดมีความถูกต้องแน่นอน
- 2.6 ควรใช้ศัพท์ที่ง่าย ๆ คำหรือชื่อที่เป็นภาษาอังกฤษควรมีวงเล็บภาษาอังกฤษกำกับไว้เสมอ ไม่ควรมีแต่คำภาษาไทยเพียงอย่างเดียว เพราะบางครั้งนักเรียนต้องค้นคว้าจากหนังสือเล่มอื่น ๆ เพิ่มเติม
- 2.7 คำศัพท์ที่ยากควรมีคำอธิบายศัพท์ โดยทำเป็นเชิงอรรถ จะทำให้เข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น
- 2.8 ปี พ.ศ. และชื่อบุคคล ในแบบเรียนมีมากเกินไป ควรคัดที่ไม่สำคัญออกบ้าง
- 2.9 นักเรียนต้องการให้แบบเรียนมีบทสรุปและแบบฝึกหัดทุกบท ครูต้องการทั้งบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัดทุกบท และแบบฝึกหัดควรมีทั้งอัตนัยและปรนัย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. การใช้แบบเรียน

โรงเรียนทั้ง 15 แห่งในจังหวัดราชบุรีนั้น ครูและนักเรียนใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของ กรมวิชาการ เป็นหลักและใช้แบบเรียนของเอกชนประกอบ การเรียนการสอนวิชานี้ยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะใช้เฉพาะหัวข้อเรื่องในแบบเรียน และทำการค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือประกอบอื่น ๆ มีครูจำนวนน้อยมากที่สอนโดยใช้รายละเอียดทั้งเล่มจากแบบเรียน จะเห็นได้ว่าครูมีความพยายามที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล⁴⁹ ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพบว่า การใช้แบบเรียนในการสอนของครูนั้นส่วนใหญ่คือร้อยละ 50.00 ใช้แบบเรียนประกอบกับหนังสือเล่มอื่น และครูส่วนน้อยคือร้อยละ 25 ใช้รายละเอียดทั้งหมด และใช้แค่หัวข้อในแบบเรียน

การเลือกแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น ครูส่วนใหญ่มีสิทธิในการเลือกแบบเรียนเอง แบบเรียนที่ใช้เป็นหลักในการสอนครูเห็นว่ามี ความต่อเนื่องกับแบบเรียนในชั้นก่อน ๆ และให้พื้นฐานความรู้มากพอที่จะเป็นพื้นฐานแก่นักเรียนในการศึกษาชั้นที่สูงต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 88.10 จะใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของกรมวิชาการซ้ำกันทุกปี ครูจำนวนน้อยมากคือร้อยละ 2.38 ที่ยอมรับว่าเปลี่ยนใช้เล่มอื่นเป็นบางปี ซึ่งผลการวิจัยนี้ตรงกับผลการวิจัยของปราณี หัตถ์ฉลาด⁵⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง

⁴⁹ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, เรื่องเดิม.

⁵⁰ ปราณี หัตถ์ฉลาด, เรื่องเดิม.

โปรแกรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการโดยใช้ชุดเดิมซ้ำกันทุกปี ครูที่มีประสบการณ์น้อยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนใช้แบบเรียนชุดอื่นบ้าง

จากการวิจัยปรากฏว่าครูที่ใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของ กรมวิชาการนั้น จะประสบปัญหาในการใช้แบบเรียนบ้างพอสมควร และโดยเฉลี่ยแล้วครูสามารถหาวิธีแก้ - ปัญหาได้เป็นบางครั้ง โดยขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครูที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยด้วยกัน และหัวหน้าสายสังคมศึกษา ส่วนอาจารย์ใหญ่และศึกษานิเทศก์นั้นแทบจะไม่มีส่วนช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาของครูเลย

ลักษณะการสอนโดยใช้แบบเรียนของครูส่วนใหญ่ คือการอธิบายประกอบการซักถาม เนื้อหาในแบบเรียน ผลการวิจัยนี้ตรงกับผลการวิจัยของ วรณา วงษ์วานิช⁵¹ ซึ่งได้ทำการ วิจัย เรื่องความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัด พระนครและธนบุรี พบว่า ลักษณะการสอนของครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 80.00 สอน โดยวิธีอธิบายประกอบการซักถามเนื้อหาในแบบเรียน และผลการวิจัยนี้ยังตรงกับผลการวิจัย ของศักดิ์ศรี ปาณะกุล⁵² ที่พบว่าครูส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 50.00 ใช้วิธีสอนโดยการอธิบายประ- กอบการซักถามเนื้อหาในแบบเรียน และมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่ทำการสอนโดยให้นักเรียน อ่านพร้อมกันในชั่วโมงเรียน

การใช้แบบเรียนของนักเรียนนั้น โดยเฉลี่ยนักเรียนจะอ่านแบบเรียนก่อนถึงชั่วโมง เรียนเป็นบางครั้งเท่านั้น นักเรียนประสบปัญหาในการอ่านเป็นบางครั้งเพราะบางตอนอ่าน แล้วยังไม่เข้าใจต้องให้ครูอธิบายเพิ่มเติมจึงจะเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น แต่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบ เรียนวิชาประวัติศาสตร์โดยให้เหตุผลว่า ช่วยก่อให้เกิดความรอบรู้อย่างกว้างขวาง และ เห็นว่าแบบเรียนวิชานี้ให้ประโยชน์คือ ช่วยทำให้เกิดความรักชาติบ้านเมือง รักและเคารพ

⁵¹ วรณา วงษ์วานิช, เรื่องเดิม.

⁵² ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, เรื่องเดิม.

บรรพบุรุษของไทยมากขึ้น แต่แบบเรียนไม่ได้ให้ประโยชน์อย่างเต็มที่นัก เพราะแบบเรียนไม่ระบุแหล่งที่จะให้ทำการค้นคว้าเพิ่มเติมคือ หนังสืออุเทศ และบรรณานุกรม

2. คุณภาพด้านการจัดทำรูปเล่ม และลักษณะของแบบเรียน

ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 ระดับ (ม.ศ.1 - 3) ส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดทำรูปเล่มของแบบเรียนยังไม่เหมาะสม คือปกและการเย็บเล่มไม่ค่อยทนทาน ภาพหน้าปกไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน กระดาษที่พิมพ์มีคุณภาพไม่ดีนัก ไม่ระบุประเภทการดี และคุณวุฒิของผู้แต่ง คำนำไม่ระบุความมุ่งหมายของผู้แต่งและวิธีใช้เลย ภาพประกอบในแบบเรียนมีน้อยเกินไปและไม่ชัดเจน และเป็นภาพขาวดำไม่มีภาพสี ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ ไม่แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่มีการจัดอภิธานศัพท์ ครรชนี ภาคผนวก เจริงอรทด และบรรณานุกรม ทำให้แบบเรียนขาดส่วนประกอบที่สำคัญบางตอน แบบเรียนจึงไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ควร

ข้อบกพร่องด้านการจัดทำรูปเล่มนี้ แม้ในแบบเรียนวิชาอื่น ๆ ก็พบว่ามีข้อบกพร่องเช่นกัน เช่นผลการวิจัยของคุชณี ยันต์เจริญ⁵³ เรื่องการศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองควรมีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพของปกและการเย็บเล่มให้มีความทนทานมากขึ้น ควรปรับปรุงคุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์ให้ดีกว่าเท่าที่เป็นอยู่ ควรเพิ่มภาพประกอบให้มากและควรแก้ไขและพิสูจน์อักษรการสะกดคำและการพิมพ์ตก

เกี่ยวกับภาพประกอบนั้นปรากฏว่าแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกเล่ม มีภาพประกอบน้อยมากควรปรับปรุงแก้ไขอย่างยิ่ง ข้อที่ควรปรับปรุงคือภาพประกอบควรให้ชัดเจน มีขนาดพอเหมาะกับความไวและความสนใจของนักเรียน ภาพประกอบ

⁵³ คุชณี ยันต์เจริญ, "การศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อักษร์านา).

ควรเพิ่มให้มากกว่านี้และควรมีแผนที่ประกอบทุกบทเรียน นอกจากนั้นภาพประกอบควรมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดที่ถูกต้องด้วย เรื่องภาพประกอบนี้จากการวิจัยของอรุณี ดพพิจารณ์⁵⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลจากการวิจัยพบว่า แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ควรปรับปรุงในเรื่องการพิมพ์ภาพประกอบ เพราะเท่าที่ปรากฏอยู่ภาพไม่ชัดเจน การจัดวางภาพไม่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและไม่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ ภาพประกอบมีสีสันไม่ตรงกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ

3. คุณภาพด้านเนื้อหาวิชาในแบบเรียน

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในแบบเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่เหมาะสมโดยให้เหตุผลว่า เนื้อหาบางตอนย่อเกินไปทำให้เข้าใจยากควรเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาบางตอนคลุมเครือยากต่อการตีความหมายและการทำความเข้าใจ ข้อค้นพบในการวิจัยนี้ตรงกับผลการวิจัยของพาดิ - แสงกิจ⁵⁵ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบว่าแบบเรียนสังคมศึกษามีข้อบกพร่องคือเนื้อหาสั้นจนเกินไปทำให้ไม่เข้าใจ ใช้ภาษาไม่รัดกุมทำให้เข้าใจความหมายได้หลายอย่าง เนื้อหาบางตอนยังไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ไม่มีคำถามและแบบฝึกหัดท้ายบท

ครูส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรไม่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ชอบวิชานี้เพราะเห็นว่าเนื้อหาวิชาเข้าใจยากต้องจำแต่ชื่อและเหตุการณ์ต่าง ๆ มาก กล่าวถึงแต่เรื่องในอดีตไม่ให้ประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เนื้อหาส่วนใหญ่ด้าสมัยไม่แก้ไขให้เข้ากับเหตุการณ์และข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของอมรา มนัสวานิช⁵⁶ เรื่องการศึกษานโยบายการสอนสังคมศึกษาในชั้น

⁵⁴อรุณี ดพพิจารณ์, "การวิเคราะห์แบบเรียนภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา แผนกศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัครสำเนาะ).

⁵⁵พาดิ แสงกิจ, เรื่องเดิม.

⁵⁶อมรา มนัสวานิช, เรื่องเดิม.

มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรวิชา สังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพราะไม่อาจนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนมีความเห็นว่าแบบเรียนควรได้รับการปรับปรุงโดยเพิ่มเติมเรื่องราวให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ในด้านการสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและหลักจิตวิทยานั้น ผู้วิจัยพบว่า ครูให้ความเห็นว่ายังไม่เหมาะสมเพราะเนื้อหาที่ให้นักเรียนได้เรียนนั้นยังล้าสมัยไม่มีการเสนอความรู้และข้อเท็จจริงใหม่ ๆ มาแทรกไว้ในแบบเรียนเลย เนื้อหากล้าถึงสิ่งแวดลอมที่ใกล้ตัวนักเรียนและเป็นเรื่องของอดีตมากเกินไป แบบเรียนไม่แนะวิธีการและไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดที่ถูกต้องเท่าที่ควร ไม่แนะแหล่งที่จะค้นคว้าจึงทำให้นักเรียนไม่รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากนัก นอกจากนั้นแบบเรียนยังขาดสิ่งที่จะส่งเสริมทางด้านสติปัญญาและความรู้ลึกกว้างคือแบบเรียนขาดบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ และไม่มีแบบฝึกหัดหรือคำถามท้ายบทอยู่เลย ทำให้นักเรียนขาดความรู้เริ่มสร้างสรรค์ ไม่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและข้อที่ควรคิดควรค้นคว้าในประวัติศาสตร์ไทย

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำแบบเรียนให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะสภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ของประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดแบบเรียนเป็นหลัก ในการจัดทำแบบเรียนให้มีคุณภาพดีนั้น ผู้เรียบเรียงหรือคณะผู้จัดทำต้องพิจารณาสิ่งต่าง ๆ หลายด้านกล่าวคือ ความเที่ยงตรงและความถูกต้องตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาการในด้านต่าง ๆ ความทันสมัยคือทันต่อเหตุการณ์และข้อค้นพบใหม่ ๆ ถูกต้องความหลักจิตวิทยาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับการพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนแต่ละวัย การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนความเหมาะสมของรูปเล่ม ความน่าอ่านของแบบเรียน ฯลฯ ถ้าแบบเรียนมีคุณภาพดี มีความครบถ้วนในทุกเนื้อหาสาระแล้ว ทั้งครูและนักเรียนย่อมได้รับประโยชน์จากแบบเรียนมาก แต่แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่ครูและนักเรียนใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ยังไม่ไ้มาตรฐานที่สมบูรณ์นัก เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนทั้งฝ่ายจัดทำคือ

ผู้เรียบเรียง ผู้กำหนดหลักสูตร ผู้วาดภาพประกอบ ผู้พิมพ์ ผู้จำหน่าย และฝ่ายผู้ใช้คือ ครู นักเรียน ผู้ออกข้อสอบ จากการสังเกตความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียนผู้ใช้แบบเรียน และจากการศึกษาพิจารณาแบบเรียนแต่ละเล่มของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพและการใช้แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยดังต่อไปนี้

ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย บทบาทของครูที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนควรมีลักษณะดังนี้

1. ถึงแม้ว่าแบบเรียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนของครูก็ตาม ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น ครูไม่ควรยึดแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่งเพียงเล่มเดียวเท่านั้น เพราะผู้เขียนหรือผู้เรียบเรียงแต่ละคนมีประสบการณ์ ความถนัดไม่เหมือนกัน ผู้เขียนถนัดทางด้านใดก็มักจะเสนอเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ ได้ค่อนข้างละเอียด และไม่ถนัดทางด้านใดก็มักจะข้ามไปเสีย ดังนั้นครูจึงควรใช้แบบเรียนหลาย ๆ เล่มประกอบการสอน เพื่อที่จะได้ความรู้กว้างขึ้น และได้แง่คิดในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ความรู้ ความคิดจะเพิ่มขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสอน นอกจากนั้นการใช้แบบเรียนหลาย ๆ เล่มประกอบกันยังช่วยให้ครูสำรวจความถูกต้อง และข้อเท็จจริงที่แน่นอนของเนื้อหาวิชาในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

2. ครูควรมีทักษะในการเลือกแบบเรียน ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของแบบเรียนที่ดี รู้หลักเกณฑ์ในการเลือกแบบเรียนและควรทำการสำรวจแบบเรียนวิชานี้ของผู้แต่งคนอื่น ๆ ทั้งหมดที่มีจำหน่ายในท้องตลาด แล้วนำมาเปรียบเทียบความเกณฑ์ที่ครูได้วางไว้ แล้วนำมาเปรียบเทียบแต่ละเล่ม และควรมีการปรึกษาอาจารย์ใหญ่หรือหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ร่วมกันพิจารณาอีกครั้งว่า หนังสือแบบเรียนเล่มใดมีคุณภาพเหมาะสมกับเด็กในแต่ละระดับชั้น ทั้งในด้านเนื้อหา กระดาษที่ใช้พิมพ์ สำนวน ภาษา ภาพประกอบ และส่วนประกอบที่สำคัญอื่น ๆ อีกหลายประการ เพื่อที่จะได้ใช้แบบเรียนที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ นอกจากนั้นควรพิจารณาแบบเรียนที่ควรจะนำมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบอีกด้วย

3. ครูควรมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการใช้แบบเรียนพอสมควร เพราะจะทำให้ครูทราบว่าแบบเรียนที่ใช้นั้นยังมีข้อบกพร่องในสาระด้านใดบ้าง เพื่อที่ว่าครูจะได้เสริมสาระต่าง ๆ ที่แบบเรียนยังมีข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเรียนการสอนก็จะได้ผลดี

และควรแนะนำวิธีใช้แบบเรียนที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน เช่นการอ่านแผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากแบบเรียนอย่างสมบูรณ์

4. เนื่องจากแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระบางอย่างที่ค่อนข้างล้าสมัย เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการบ้าง ความก้าวหน้าของนักประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ ๆ อยู่เสมอ เนื้อหาในแบบเรียนจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ข้อเท็จจริงใหม่ ๆ และข่าวคราวได้ ซึ่งนับว่าเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของแบบเรียนทุกสาขาวิชา ครูจึงควรใช้หนังสืออ่านประกอบ ข่าวและเอกสารใหม่ ๆ นำเข้ามาสอนให้เชื่อมโยงและให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระในแบบเรียนด้วย

5. ครูควรทราบวิธีการสอนโดยใช้แบบเรียนในลักษณะและวิธีการสอนวิธีต่าง ๆ กันด้วย ครูควรมีเทคนิคการสอน และรู้ว่าบทเรียนตอนใดควรใช้วิธีสอนแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุด

6. ในกรณีที่หนังสือแบบเรียนมีข้อผิดพลาดในก้านเนื้อหาสาระ ข้อผิดพลาดในการจัดพิมพ์แบบเรียน ครูควรชี้แจงให้ผู้เรียบเรียง สำนักพิมพ์ หรือชี้แจงให้กระทรวงศึกษาธิการทราบถึงข้อบกพร่องเหล่านั้น เช่นเนื้อหาบางตอนผิดพลาด ทั้งนี้ครูควรเสนอสิ่งที่ถูกต้องไว้ด้วย จะทำให้การแก้ไขสะดวกขึ้น

นักเรียน นักเรียนก็ควรมีวิธีอ่านแบบเรียนเช่นเดียวกับครูคือ ไม่ควรอ่านแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่งเพียงเล่มเดียว เพราะแบบเรียนแต่ละเล่มมีข้อดีและข้อบกพร่องดังที่ได้เสนอในการวิจัยฉบับนี้แล้ว นักเรียนควรอ่านแบบเรียนอย่างมีวิจารณญาณ และควรคิดหาเหตุผลต่าง ๆ ตามไปด้วย การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ให้ได้ผลนั้น นักเรียนต้องอาศัยการค้นคว้าจากหนังสืออื่น ๆ ประกอบหลาย ๆ คำน และหลาย ๆ เล่มด้วย จึงจะทำให้มีความรู้และความคิดที่กว้างขึ้น

ผู้เรียบเรียงแบบเรียน

1. ผู้เรียบเรียงแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของกรมวิชาการ ควรมีการตรวจสอบและปรับปรุงเนื้อหาในแบบเรียนให้ทันสมัย และเสนอข้อค้นพบใหม่ ๆ ทางประวัติศาสตร์ อยู่เสมอ เนื่องจากแบบเรียนของกรมวิชาการเป็นแบบเรียนที่โรงเรียนต่าง ๆ ใช้กันมาก และมีการพิมพ์ใหม่ทุกปี ซึ่งเป็นทางที่จะแทรกข้อเท็จจริงใหม่ ๆ และเพิ่มเติมเหตุการณ์ปัจจุบันได้ง่าย

ส่วนแบบเรียนของ พ.อ.พนพล อาสนจินดา และแบบเรียนของ ดร.ประสาท หลักศิลา ควรมีการปรับปรุงเนื้อหา พ.ศ.บางพ.ศ.ที่ผิดพลาการกึ่งที่เสนอไว้ในการวิจัยครั้งนี้ ให้ออกก่อนในการพิมพ์ครั้งต่อไปด้วย

2. ผู้เรียบเรียงแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของกรมวิชาการ ควรระบุประเภท การณ์และคุณวุฒิของผู้เรียบเรียง เพื่อให้ผู้อ่านทราบด้วย คำนำควรเสนอแนะวิธีการใช้แบบเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดความสนใจ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถใช้แบบเรียนได้ ถูกต้องและได้รับประโยชน์ในแบบเรียนให้มากที่สุด และคำนำควรอยู่ส่วนหน้าของหนังสือไม่ควรอยู่ที่ปกหลังด้านในของแบบเรียน

3. การเสนอเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ไทยควรมีหลักฐานอ้างอิงทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ให้ครูและนักเรียนได้ทราบว่าเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นเชื่อถือได้ และอาจจะใช้ประโยชน์โดยไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมรายละเอียดให้มากขึ้น ซึ่งหลักฐานที่อ้างอิงนี้อาจจะ อยู่ในเชิงอรรถหรือภาคผนวกก็ได้

4. แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของกรมวิชาการนั้นควรปรับปรุงวิธีการเสนอเนื้อหาบางส่วน ไม่ควรให้ย่อเกินไป ควรมีวิธีการเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจง่ายควรเรียงลำดับเนื้อหา ก่อนหลังให้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกี่ยวกับสงครามในประวัติศาสตร์ไทยควรแบ่งหัวข้อเป็นสาเหตุ พฤติกรรมในการทำสงคราม และบอกรวมของสงคราม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น นอกจากนั้นเนื้อหาสาระในแบบเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของกษัตริย์และการทำสงคราม จึงมีชื่อบุคคลต่าง ๆ และพ.ศ. มากมาย ซึ่งควรตัดออกเสียบ้างโดยเฉพาะ พ.ศ. ที่ไม่สำคัญ และควรเพิ่มเรื่องราวของเหตุการณ์ปัจจุบัน ปัญหาสังคม เรื่องราวของราษฎร ให้มากขึ้น โดยการสอดแทรกไว้ในแบบเรียน และควรให้ความสัมพันธ์กับเนื้อหาด้วย

แบบเรียนของ พ.อ.พนพล อาสนจินดา ควรปรับปรุงการเสนอเนื้อหาบางส่วนซึ่งไม่ควรให้ย่อเกินไป และควรมีการปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง พ.ศ. กษัตริย์ในสมัยกรุงสุโขทัย ความหลักฐานและข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ ๆ

แบบเรียนของ ดร.ประสาท หลักศิลา ควรใช้สำนวน ภาษาที่ไม่ย่อเกินไป ควรปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้ทันสมัย การเสนอเนื้อหาบางส่วนไม่ควรรวบรัดจนเกินไป และควรแก้ไขในด้านการใช้คำราชาศัพท์ให้ออกก่อนด้วย

5. แบบเรียนของกรมวิชาการมีภาพประกอบน้อยเกินไป ผู้เรียบเรียงแบบเรียนควรมีการประสานงานติดต่ออย่างใกล้ชิดกับผู้จัดทำภาพประกอบ เพื่อให้ภาพประกอบในแบบเรียนมีความถูกต้องชัดเจน มีจำนวนเหมาะสม และสัมพันธ์กับเนื้อหาในแบบเรียนอย่างแท้จริง ภาพประกอบควรเป็นภาพสี และควรเป็นภาพถ่ายที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน และควรเป็นภาพที่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดด้วย นอกจากนี้แบบเรียนของกรมวิชาการควรปรับปรุงแผนที่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรเป็นภาพสีและไม่ควรใส่ชื่อเมืองต่าง ๆ ที่ไม่สำคัญลงไป ควรมีชื่อสถานที่ที่สำคัญ แม่น้ำที่สำคัญ ๆ เพื่อความสะดวกในการอ่านและความเข้าใจ โดยเฉพาะชื่อแม่น้ำที่มีความสำคัญ ปรากฏว่าในแบบเรียนของกรมวิชาการชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่มีชื่อแม่น้ำสายสำคัญ ๆ ที่เนื้อเรื่องกล่าวถึงเลย

ส่วนแบบเรียนของ พ.อ.พูนผล อาสนจินดา และดร.ประสาธ หลักศิลา ควรลดภาพที่ไม่จำเป็นและไม่ให้ประโยชน์ออกบ้าง ภาพที่บรรจุในแบบเรียนควรเป็นภาพที่ตรงกับความจริงให้มากที่สุด และให้ประโยชน์ในการเรียนการสอนด้วย ไม่ใช่เพื่อความสวยงามแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนแผนที่นั้นควรปรับปรุงให้มีเส้นรุ้ง เส้นแวง สเกล ให้ครบถ้วนเพื่อให้เป็นแผนที่ที่สมบูรณ์แบบ และแผนที่ที่ไม่ควรใส่ชื่อเมืองที่ไม่จำเป็นและไม่มีความสำคัญ ควรลงชื่อเมืองที่กล่าวไว้ในแบบเรียนให้ครบถ้วน

6. ส่วนวน ภาษา คำศัพท์ ควรใช้ให้ถูกต้อง และใช้ข้อความที่กระชับรัดกุมควรให้ได้ความที่ครบถ้วน การใช้ภาษาควรใช้ถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำราชาศัพท์ควรใช้ให้เหมาะสม เท่าที่ปรากฏแบบเรียนทั้งของกรมวิชาการ พ.อ.พูนผล และของดร.ประสาธ ยังมีข้อผิดพลาดในเรื่องนี้มาก ผู้เรียบเรียงควรแก้ไขให้ถูกต้องในการพิมพ์ครั้งต่อไปด้วย

7. แบบเรียนของกรมวิชาการควรมีบทสรุป แบบฝึกหัดท้ายบท กิจกรรมเสนอแนะ หนังสืออุเทศ เชิงอรรด ภาคผนวก อภิธานศัพท์ และบรรณานุกรม

แบบเรียนของ พ.อ.พูนผล ควรเพิ่มบทสรุปท้ายบททุกบท แบบฝึกหัดแต่ละบทควรมีคำถามที่ท้ายบทเรียนของแต่ละบท ไม่ควรนำไปไว้ที่ส่วนท้ายของแต่ละเล่มทั้งหมด นอกจากนี้แบบฝึกหัดควรเพิ่มคำถามที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและได้ศึกษาข้อเท็จจริงจากหนังสือเล่มอื่น ๆ บ้าง และควรเพิ่มกรณี บรรณานุกรม เชิงอรรด ภาคผนวก อภิธานศัพท์

ส่วนแบบเรียนของ ดร.ประสาธ ควรเพิ่มบทสรุป กรณี บรรณานุกรม และอภิธานศัพท์ ส่วนแบบฝึกหัดที่ระบุไว้ในแบบเรียนนั้นควรเพิ่มคำถามที่เป็นแบบปรนัยบ้าง

สำนักพิมพ์ แบบเรียนที่จัดพิมพ์ขึ้นควรได้รับการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในคําการพิมพ์ ลีเก่อน เช่น พิมพ์ตก สะกดผิด ตัวอักษรบางเกินไป ตัวอักษรเลอะเลือนไม่ชัดเจน ภาพประกอบมัวเกินไป เป็นต้น เมื่อจัดพิมพ์แบบเรียนเป็นรูปเล่มแล้ว ทางสำนักพิมพ์ควรมีคณะกรรมการตรวจแก้ไขคำผิดหรือข้อบกพร่องอื่น ๆ โดยพิมพ์เป็นใบแทรกชี้แจงข้อบกพร่องหรือแก้คำผิดให้ผู้ไช้แบบเรียนทราบ และในการพิมพ์ครั้งต่อไปทางสำนักพิมพ์ควรแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ให้ถูกต้อง และให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นด้วย

สำนักพิมพ์ควรคำนึงถึงคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม เช่น การเข้าปก กระดาษที่ใช้ทำปก ละครดาษภายในเล่ม ภาพประกอบ ฯลฯ ควรทำให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ทนทาน สวยงาม มีควรมุงเพียงแต่จะให้แบบเรียนราคาถูกลงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แม้ว่าแบบเรียนจะแพงขึ้นว่าที่เป็นอยู่แต่แบบเรียนมีคุณภาพที่ดีได้มาตรฐานผู้ไช้ก็พอใจและสามารถไช้ประโยชน์จากแบบเรียนได้อย่างคุ้มค่า

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดและควบคุมแบบเรียนสำหรับไช้ในโรงเรียน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะคือ

1. กระทรวงศึกษาธิการควรมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางคําการวิททยาการใหม่ ๆ สังคมความเป็นอยู่ของบุคคลในประเทศชาติ ควรจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะที่ต่างกัน โดยปรับปรุงให้ทันสมัยเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของนักเรียนแต่ละระดับจะสามารถที่จะให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปไช้กับชีวิตจริงของนักเรียนได้

2. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการแต่งและผลิตแบบเรียนทุกระดับ ผู้แต่งแบบเรียนของกรมวิชาการ ควรจะเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิในหลาย ๆ สาขาวิชาช่วยกันเรียบเรียงไม่ควรไช้ผู้เรียบเรียงคนเดียวคนเดียวเพียงคนเดียวเท่านั้น เพราะคนเดียวจะมีความเชี่ยวชาญในด้านใดคําหนึ่งเท่านั้น อีกประการหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนเอกชนให้มีการเรียบเรียงแบบเรียนโดยให้ทุนอุดหนุนและควรจัดประกวดแบบเรียนทุก ๆ ปี ซึ่งควรจะเอาแบบเรียนของกรมวิชาการเข้าประกวดรวมกับแบบเรียนของเอกชนด้วย เพื่อที่จะให้แบบเรียนมีมาตรฐานดียิ่งขึ้น

3. กระทรวงศึกษาธิการควรตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอน ราชประวัตติศาสตร์ไทย และนักประวัตติศาสตร์ขึ้น เพื่อทำการตรวจพิจารณาแบบเรียนที่จะอนุญาตให้ไช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้ ทั้งนี้แบบเรียนที่กระทรวงอนุมัติจึงไม่ควรมีเนื้อหา พ.ศ. ที่

ขัดแย้งกัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่ากรุประสมปัญหาในเรื่อง เกี่ยวกับเนื้อหาของแบบเรียนแต่ละเล่มไม่ตรงกัน กระทรวงศึกษา ฯ ควรทำการพิจารณาและแก้ไขอย่างรีบด่วนด้วย

4. แบบเรียนของกรมวิชาการควรเป็นแบบเรียนที่สมบูรณ์และได้มาตรฐานที่สุด เพราะมีผู้นิยมใช้กันมาก โดยให้ความเชื่อถือว่าเป็นแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งควรจะเป็นหนังสือแบบเรียนที่ดีที่สุด ดังนั้นขอปรอต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและค้นพบควรรีบนำมาพิจารณาแก้ไข เพื่อให้เป็นแบบเรียนที่ได้มาตรฐานและสมบูรณ์ที่สุดให้เหมาะสมกับที่คนทั่วไปนิยมใช้

หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ควรให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในการเลือกพิจารณาแบบเรียนที่จะใช้เป็นหลักในการเรียนการสอน หัวหน้าสายจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแบบเรียนด้วย เพื่อให้ได้แบบเรียนที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่กว้างไว้

ผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดงบประมาณเพื่อซื้อแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบไว้ในห้องสมุดให้มีจำนวนพอเพียงกับความต้องการของครูและนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารควรให้ความร่วมมือกับหัวหน้าสายวิชาและครูผู้สอนอย่างใกล้ชิดด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัย

1. ควรมีการวิเคราะห์แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับชั้นอื่น ๆ หรือวิชาอื่น ๆ ในหมวดวิชาสังคมศึกษา
2. ควรขยายการสุ่มตัวอย่างประชากรเป็นภาคการศึกษา และควรมีการสำรวจเสียก่อนว่าโรงเรียนแต่ละโรงเรียนใช้แบบเรียนของผู้เรียบเรียงคนใด ผู้ที่จะทำการวิจัยจะไปควรใช้ตัวอย่างประชากรที่ใช้แบบเรียนของผู้เรียบเรียงหลาย ๆ คน
3. ควรวิเคราะห์หรือศึกษาความคิดเห็นให้ละเอียดลึกซึ้งเป็นด้าน ๆ ไป เช่น ด้านสาระความรู้ สาระค่านิยม ทัศนคติ ความยากง่ายของแบบเรียนแต่ละบท ความถูกต้องของเนื้อหาเป็นต้น